

ƏMƏKDAR İNCƏSƏNƏT XADİMİ, FƏLSƏFƏ ELMLƏRİ DOKTORU,

PROFESSOR TELMAN HACIYEV VƏFAT EDİB

Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası[§]

17.07.2025

УШЕЛ ИЗ ЖИЗНИ ЗАСЛУЖЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ ИСКУССТВ,

ДОКТОР ФИЛОСОФСКИХ НАУК, ПРОФЕССОР ТЕЛЬМАН ГАДЖИЕВ

Бакинская Музыкальная Академия имени У. Гаджибейли

17.07.2025

HONORED ARTIST, DOCTOR OF SCIENCE,

PROFESSOR TELMAN HAJIYEV PASSED AWAY

Baku Music Academy named after Uzeyir Hajibeyli

17.07.2025

Azərbaycanın istedadlı fleyta ifaçısı, sənətsünas, estetik, iqtisadçı, alim-filosof, ictimai xadim, Əməkdar İncəsənət xadimi, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Telman Hacıyev 17 iyul 2025-ci il tarixində, 88 yaşında vəfat edib.

T.Hacıyev 2 fevral (31.01) 1937-ci ildə Bakı şəhərində ziyalı ailədə anadan olmuşdu. O, altmış ildən çox Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında Kamera ansamblı, Metodika və xüsusi pedaqoji hazırlıq və

[§] Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası, 2025

Nəfəs və zərb alətləri kafedralarında uğurlu fəaliyyət göstərirdi. Uşaqlıqdan yaradıcı mühitdə böyüyən Telman musiqiyə böyük maraq doğurdu. Musiqi məktəbində təhsilini başa vurduqdan sonra 4 il oxuduğu Asəf Zeynallı adına Bakı musiqi texnikumunda təhsilini davam etdirdi. Musiqi texnikumu bitirdikdən sonra T.Hacıyev Azərbaycan Dövlət Konservatoriya daxil oldu. Təhsil illərində T.Hacıyev Respublika musiqiçiləri və ifaçıları müsabiqələrində iştirak etmiş və dəfələrlə laureat olmuşdu. Tez-tez açıq konsertlərdə ifa edirdi. Liderlik keyfiyyətlərinə sahib olan T.Hacıyev böyük hörmət qazanmışdır. Eyni zamanda 1959-cü ildə T.Hacıyev Azərbaycan Dövlət Universitetinin iqtisadiyyat fakültəsini bitirmişdir, iqtisadçı ixtisasına yiyələnmişdir.

Konservatoriyayı fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra, o, üç dəfə fleyta ifaçılarının müsabiqəsində laureat adına layiq görülmüşdür. Dövlət imtahan komissiyasının qərarı ilə T.Hacıyevə musiqi təhsilini davam etdirmək tövsiyyə olunur. Və bu onun gələcək yaradıcılıq taleyini təyin edir. Moskva Dövlət Konservatoriyasının aspiranturasına mürəkkəb imtahanlar nəticəsində qəbul olunur. T.Hacıyev aspiranturada 1961-ci ildən 1964-cü ilə kimi sovet fleyta məktəbinin yaradıcısı - professor Nikolay İvan oğlu Platonovada oxuyurdu. N.İ.Pkatonov – sənətsünashlıq doktoru, hüquq elmləri doktoru, bəstəkar, "Leytenant Şmidt" operasının müəllifi, Rusiya Dövlət Akademik Böyük Teatrının fleyta ifaçısı idi. Yüksəkixtisaslı musiqiçi, müdrik müəllim sırasına daxil olan professor N.İ.Platonov bir çox beynəlxalq səviyyəli fleyta ifaçısı nəslini yetişdirmişdir. Bütün səylərini əsirgəməyən T.Hacıyev professorun dərslərində fleytada yüksək ifaçılıq sənətinə yiyələnərək, müəlliminin bütün tövsiyələrini yerinə yetirməyə çalışırdı. 1964-cü ildə Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasının aspiranturasını professor N.İ. Platonovun sinfində fleyta ixtisası üzrə bitirmişdir. Azərbaycan Dövlət Universitetinin eyni kurs tələbəsi Alla Vladimir qızı Qeqiadze (pianoçu, iqtisadçı, sonralar iqtisad elimləri namizədi və dosent) onu heyran etmişdir. O, Alla Qeqiadzedən böyük dəstək yaradıcı ilhamı alaraq uzun illər xoşbəxt ailə həyatı yaşamışdır.

Aspirantura təhsilinin ikinci ilində T.Hacıyev həyatında tələyüklü rol oynamış professor Viktor Konstantin oğlu Skatetşikovla tanış olur. V.K.Skatetşikov Dövlət Teatr Sənəti İnstitutunda (ГИТИС), Moskva Dövlət Universitetin fəlsəfə fakültəsində işləmiş və eyni zamanda MDK-da kafedraya da rəhbərlik etmişdir. O, fəlsəfə incəsənətində estetika sahəsində inkişaf problemləri ilə məşğul olurdu. Məhz professor V.K.Skatetşikovun elmi rəhbərliyi altında T.Hacıyev fəlsəfə üzrə namizədlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiyanı müdafiə edir.

Üç il ərzində aspiranturanın bütün lazımi fənləri üzrə fədakar və məqsədyönlü şəkildə davam edən işlər müsbət nəticələr verdi. Aspirantura təhsilinin sonuncu hesabat konsertində T.Hacıyev Moskva Dövlət Konservatoriyasında solo proqram ilə çıxış etdi. O, İ.S.Baxın 7 hissədən ibarət si minor Süitasını; Sergey Prokofyevin 3 hissəli sonatasını; V.N. Tsıbinanın

Tarantelladını; Qara Qarayevin "Yeddi gözəl" baletindən hind gözəlinin rəqsini, Tofiq Quliyevin Skersosumu; Otar Qordelinin Konsertinosunu ifa etdi. Tatyana Lazareva (professor N.I.Platonovun sinfinin yetirməsi) isə onu müşayiət edirdi.

1967- ci ildə T.Hacıyev Amerika qitəsinin Kuba Respublikasına qastrol səfərinə çıxır. O, Havanada, Santyago-de-Kubada və Varaderedə konsertlər verərək Azərbaycan musiqi mədəniyyətini təmsil edirdi. Bəstəkar Fəridə Quliyeva onun Kuba Respublikasında keçirilən solo konserini işıqlandıraraq "Azərbaycan Gəncliyi" qəzetində "Füsunkar fleyta" adlı məqalə yazmışdır. Sonralar onun qastrol xəritəsi Latın Amerika, Şimalı və Orta Avropa, Sovet Respublikaların ən mötəbər konsert holları əhatə edir.

Bir müddət Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəfəsli alətlər kafedrasında çalışdıqdan sonra, 1968-ci ildə Telman Hacıyev kamera ansamblı kafedrasına keçir. 1972-ci ildə musiqiçi "Azərbaycan musiqi mədəniyyətində sosialist realizm problemi" adlı dissertasiya işini uğurla müdafiə edib, SSRİ-nin AAK-nin Rəyasət Heyətinin təsdiqi ilə estetika üzrə namizədlik diplomunu alır. Q.Qarayevin dəvəti sayəsində T.Hacıyev Azərbaycan Dövlət Kamera orkestrinin solisti kimi qəbul edilir. O, V.A.Motsart və İ.Qrixisol Felikin fleyta və orkestr üçün konsertlərini, A.Malikovun kamera orkestr üçün Konsertinosunu, T.Bakıxanovun fleyta və simfonik orkestr üçün iki konsertini ifa edir. T.Hacıyevin virtuoz ifası Azərbaycan bəstəkarlarını yeni fleyta üçün əsərləri yaratmağa ruhlandırırdı. T.Bakıxanov ona texniki cəhətdən çətin və müasir dildə yazılmış fleyta və kamera orkestr üçün 3 hissədən ibarət 1 nömrəli Konserti həsr etmişdir, habelə kamera orkestri üçün 2 hissədən ibarət 2 nömrəli konsert, səkkiz pyesi, üç sonatanı (№1, №2, №3) və orqan ilə iki pyesi yazmışdır. Solo konsertlərin ifası ilə yanaşı, T.Hacıyev eyni zamanda kamera orkestrində də çalışıb, müasir Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərinin səsləndirilməsində iştirak edirdi.

Bu illər ərzində musiqiçi Azərbaycan və Moskva radiosunun, televiziyanın konsert proqramlarında çıxış edərək, Ü.Hacıbəyli, Q.Qarayev, F.Əmirov, O.Qordeli və başqalarının əsərlərini tamaşaçılara təqdim edirdi. Eyni zamanda o, Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri əsasında fleyta üçün köçürmələr və işləmələr hazırlayırdı. T.Hacıyev həmçinin orkestr və ansambl üçün yazılmış əsərlərdə fleyta partiyalarının redaktə işi ilə də məşğul olmuş, Azərbaycan bəstəkarlarının yaratdığı fleyta üçün solo əsərlərinin redaktə edilməsində fəal iştirak etmişdir.

Bu dövrdə ADF-də simfonik orkestr ilə birlikdə bir sıra əlamətdar solo konsertlər keçirilmişdir. D.Şostakoviç, Q.Qarayev, F.Əmirov, A.Məlikov, T.Bakıxanov və digər məşhur bəstəkarların iştirak etdikləri Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Beşinci qurultayında T.Hacıyev T.Bakıxanovun üç hissədən ibarət fleyta və kamera orkestri üçün 1 nömrəli Konserti böyük uğurla ifa etmişdir.

Moskvanın Bəstəkarlar Evində keçirilən SSRİ Bəstəkarlarının VI qurultayında isə T.Hacıyev Konsertmeyster Ədilə Əliyeva (hal hazırda Fransa Beynəlxalq Musiqi Akademiyasının direktoru, "Fəxri legion" ordeninin kavalərləri", professor) ilə birlikdə T.Bakıxanovun 3 nömrəli Sonatasını ifa etmişdir.

Daha sonra T.Hacıyev Azərbaycan Kamera Orkestri ilə birlikdə bir neçə avropa ölkəsinə, o cümlədən Çexoslovakiya və Polşada müasir bəstəkarların əsərlərindən ibarət konsert proqramları ilə qastrol səfərləri etmişdir. Növbəti mərhələdə T.Hacıyev Rusiyanın şəhərlərinə, Sverdlovsk, Çelyabinsk, Zlatoust və başqalarını qastrol edir. O, pianoçu Svetlana Vorobyovanın (əslən Moskva Musiqinin Böyük Teatrının konsertmeysteri) müşayiəti altında böyük konsert proqramı ilə çıxış edirdi.

Professor Telman Hacıyev Misir Dövlət Konservatoriyasında bir müddət işləyir, ixtisaslı kadr hazırlığı aparmışdır. Onun Misirdəki uğurlu konsertləri, çıxışlarını da xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Musiqiçi Qahirədə, İsgəndəriyyədə və qədim sivilizasiyanın digər mərkəz şəhərlərində solo konsertlər vermişdir. Tbilisidə keçirilən "Zaqafqaziya baharı" festivalında o bəstəkar Otar Qordelinin fleyta və orkestr üçün yazdığı Konsertini və bir sıra digər virtuoz əsərləri ifa edərək, həm Gürcüstanın bəstəkarları, həm də bütün iştirakçılar tərəfindən çox isti qarşılanmışdır. İfaçının qazandığı uğurları içərisində ÜKRİ-nin Mərkəzi Televiziyasında Moskvanın simfonik orkestri ilə birgə yazdığı solo konsertlər əsasında hazırlanmış çoxsaylı fond yazılarını da qeyd etmək olar.

Həmin dövrdə T.Hacıyev Azərbaycan televiziyasında xüsusi musiqi verilişlərini də aparırdı. O, burada tarixinin müxtəlif dövrlərindən, bəstəkarların yaradıcılığından bəhs edərək həmçinin məşhur əsərləri də ifa edirdi. Veriliş böyük populyarlıq qazanaraq, ünvanına dinləyicilərin coşğulu rəylərini özündə əks etdirən çoxsaylı məktublar gəlirdi.

T.Hacıyev həmçinin BMA-nın tələbələri üçün müxtəlif fənlər üzrə proqramlar yazıb nəşr etdirmişdir. Onun bir sıra tədris və metodiki işləmələri tədris prosesində istifadə olunur. Onun hazırlayıb nəşr etdirdiyi Azərbaycan bəstəkarlarının fleyta və fortepiano üçün yazılmış əsərlərinin işləmələri musiqiçilər tərəfindən ifa olunur.

T.Hacıyevin fond yazıları və elmi əsərləri Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişaf tarixinə böyük töhfədir. Onun tərəfindən radio fondunda fleyta üçün yazılmış musiqidən ibarət on dörd lazer diski yazılmışdır, bunların birində qırx Azərbaycan bəstəkarının əsərləri təqdim olunmuşdur. Orkestr və fortepiano iştirakı ilə Azərbaycan bəstəkarlarının fleyta üçün yazılmış musiqi nümunələrindən ibarət üç nəhəng stereo disk işıq üzə görmüşdür. Çoxsaylı monoqrafiya, kitab və məqalələrdən bəzilərin adları çəkək: "İncəsənətin sosial aktivliyi", akademik Fuad Qasımzadə ilə birlikdə "Avestadan bu qünədək" və s.

Professor Telman Hacıyev Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında uzun illər “İncəsənətin nəzəriyyəsi və tarixi” kafedrasına rəhbərlik etmiş, daha sonra “Musiqi menecmenti və yeni musiqi texnologiyaları” kafedrasının müdiri olmuşdur. Böyük layihələri, müsabiqələri təşkil edib rəhbərlik etmişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş neçə konsert proqramları hazırlamış tamaşaçılar qarşısına təqdim etmişdir. Müharibə zamanı Qarabağ bölgəsinə əsgərlərin yanında olub, lazımı ləvazimatlar aparıb, konsert proqramları ilə onların döyüş ruhları yüksəltmişdi. T.Hacıyev otuz ildən çox müddətdə Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının Böyük Elmi Şurasının, sənətşünaslıq üzrə dissertasiyaların müdafiəsində İxtisaslaşmış Elmi Şuranın üzvü idi. Professor əlli ildən çox müddətdə, Bakı Dövlət Universitetində fəlsəfə və estetika üzrə mühazirələr oxumuş, eləcədə bu təhsil ocağında fəlsəfə üzrə dissertasiyaların müdafiəsində İxtisaslaşmış Elmi Şuranın üzvü olmuşdur. Onun haqqında alimlər və musiqiçilər tərəfindən müxtəlif dillərdə monografiyalar, kitablar yazılmışdır, rəssamlar tərəfindən əsərlər yağlı boya ilə işləmişdilər. Onun ifaçılıq bacarığı və elmi nailiyyətləri haqqında həm Azərbaycan mətbuatında, eləcədə xaricdə çox sayda məqalə dərc edilmişdir, televiziyada tez-tez nümayiş olunan dörd film çəkilib. Ömrünün sonuna kimi O, Azərbaycan Respublikasının uğurlu siyasətinə dair intervyu vermişdir. Azərbaycan cəmiyyətində çox hörmətli və tanınan alimlərimizdən idi.

Allah rəhmət eləsin!